

Lauri Kann, Ilje Piir, Marten Pirts, Anu Raudsepp

Ajaloo töövihik

8. klassile

I osa

Väljaandja kinnitab töövihiku vastavust kehtivale põhikooli riiklikule õppekavale ning haridus- ja teadusministeeriumi poolt õppekirjandusele kehtestatud nõuetele.

Lauri Kann (1.–4. ptk; 6. ptk; 8. ptk; 25. ptk)
Ilje Piir (5. ptk; 9.–11. ptk; 13. ptk; 16. ptk; 19. ptk)
Marten Pirts (7. ptk; 14.–15. ptk; 23.–24. ptk; 26. ptk)
Anu Raudsepp (12. ptk; 17.–18. ptk; 20.–22. ptk; 27. ptk)

Ajaloo töövihik 8. klassile

Uusaeg

I osa

Retsenseerinud Ülle Matsin, Merle Lupp
Toimetanud Margo Roasto
Keeletoimetanud Piret Põldver
Kaane kujundanud Kristjan Allik
Küljendanud Heisi Väljak
Kaardid Heisi Väljak

Fotod ja illustratsioonid

Wikimedia Commons: 3 (R. White), 9 (François Dubois), 10 ülal, 10 keskel (Robert Nanteuil), 14 (R. White), 17 (Richard Houston), 25, 36 (Władysław Barwicki), 56 (Ivo Kruusamägi), 61, 77 keskel, 92 (William Makepeace Thackeray).
New York Public Library's Public Domain Archive: 12 (Jacobus Houbraken).
Eesti vanema kirjanduse digitaalne tekstikogu EEVA: 43.
Shutterstock: 55 (meunierd), 65 (pavlematic).
Tallinna Linnamuuseum: 60 (TLM _ 5773:4 G 657, autor L. H. Petersen).
Alamy: 75.
The WebChron Project: 77 ülal.
Atlascoelestis.com: 82.
Streethair.wordpress.com: 93.

Illustratsioon kaanel: Thomas Lawrence. Portrait of Arthur Atherley as an Etonian (u 1791)/ Wikimedia Commons

Kirjastus on püüdnud ühendust saada kõigi illustratsioonide autorite või nende volitatud esindajatega. Palume neil, kellega me pole ühendust saanud, pöörduda kirjastuse Maurus poole.

Trükk: Printon

ISBN 978-9949-641-57-4

Autoriõigus: Maurus Kirjastus OÜ, 2020

Tartu mnt 74, 10144 Tallinn, tel 5919 6117
www.kirjastusmaurus.ee
tellimine @kirjastusmaurus.ee

Kõik õigused käesolevale väljaandele on seadusega kaitstud. Ilma autoriõiguse kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle väljaande osa paljundada ei mehaaniliselt ega muul viisil.

1. Varauusaeg

1. Dateeri ajalooperioodid.

Uusaeg selle mõiste laiemas tähenduses	
Varauusaeg	
Uusaeg selle mõiste kitsamas tähenduses	

2. Nimeta maadeavastustega seotud sündmus, mida peetakse varauusaja alguseks.

3. Maadeavastused mõjutasid ulatuslikult maailma arengut. Vali loetelust tabelisse õiged näited.

- a) Eurooplastelt saadud rüüged ja leetrid tapsid väga palju Uue Maailma põliselanikke
- b) kristlased suundusid Hiinasse ja Jaapanisse usku levitama
- c) Ameerikast pärit kartulit ja tomatit hakati ka Euroopas kasvatama
- d) Aafrika inimesi veeti Ameerikasse orjadeks
- e) Ameerikas vabaks pääsenud eurooplaste hobused metsistusid
- f) tulirelvad levisid koos eurooplastega nii Aiasiasse, Aafrikasse, Ameerikasse kui ka Austraaliasse

Areng	Näide
põllukultuuride levik	
rahvaste ümberasumine	
usu levik uutele aladele	
haiguste levik	
loomaliikide levik	
tehnoloogia levik	

4. Töö kaardiga. Varauusaja alguseks on peetud Bütsantsi pealinna Konstantinoopoli vallutamist türklaste poolt 1453. aastal. Türgist ehk Ottomani impeeriumist kujunes üks varauusaja võimsamaid riike. Vasta kaardi abil küsimusele, millised Euroopa piirkonnad olid 1683. aastaks langenud Türgi võimu alla. Märki kaardile Euroopa suuremad riigid.

Euroopa piirkonnad, mis olid langenud 1683. aastaks türklaste võimu alla: _____

5. Varauusaja alguseks on peetud ka 1517. aastal Saksamaal puhkenud **reformatsiooni** ehk usupuhastusliikumist. Kuidas aitas reformatsioon kaasa hariduse levikule?

6. Reformatsiooni tulemusel tekkis varauusajal katoliku kiriku kõrvale mitmeid teisi kirikuid. Milline oli katoliikliku Euroopa usulise lõhenemise tagajärg?

Riikide sees	Riikidevahelistes suhetes

7. Kuidas aitas trükikunsti kasutusele võtmine kaasa teadmiste laiemale levikule?

8. Varauusaegne ühiskond oli seisuslik. Selgita, mida see tähendab.

9. Kirjuta tabeli vasakpoolsetesse lahtritesse varauusaegse ühiskonna seisused. Kirjuta iga seisuse järele, kas sellesse seisusse sünniti või see seisus omandati ametiga.

Seisus	Kuidas sellesse seisusse saadi?
aadliseisus	enamasti sünniti, harvadel juhtudel omandati see seisus elu jooksul

Milliste seisuste esindajatest pärinesid kõrgemad riigiametnikud?

Selgita, kuivõrd vastab tõele väide, et kõrgematesse seisustesse kuulunud inimesed olid rikkamad ja kolmandasse seisusse kuulunud inimesed vaesemad.

10. Nimeta ja dateeri üks sündmus, mida peetakse varauusaja lõpuks.

11. Millisesse seisusse kuulusid need isikud? Kirjuta õige sõna õigesse kasti.

piiskop, külapreester, talusulane, rikas kaupmees, taluperemees, nunn, ohvitser, lihtsõdur, käsitöoline, kõrge riigiametnik

Vaimulikud	Aadlikud	Kolmas seisus ehk lihtrahvas

12. Tõmba õigele väitele joon ümber.

- 1) Kõik kõrgemasse seisusesse kuulunud inimesed olid rikkad ning kõik kolmandasse seisusse kuulunud inimesed vaesed.
- 2) Enamasti oli nii, et aadlikud ja vaimulikud elasid jõukamat elu kui kolmanda seisuse esindajad.
- 3) Aadlikel ja vaimulikel oli rohkem õigusi kui kolmanda seisuse esindajatel.
- 4) Enamik inimesi olid kolmandast seisusest. Ainult väike osa rahvast kuulus aadlike ja vaimulike hulka.
- 5) Talupoeg tõusis aadliseisusse, kui ta sai jõukaks.

2. Prantsusmaa

1. Vasta küsimustele.

1) Millisesse kristlikku kirikusse kuulus varauusajal suurem osa Prantsusmaa elanikest?

2) Keda nimetati hugenottideks?

3) Millises Prantsusmaa osas hugenotid peamiselt elasid?

4) Millised järgnevatest väidetest on õiged? Tõmba vale väide maha.

- a) Prantsusmaa kuningad olid katoliiklased.
- b) Prantsusmaa kuningate seas oli nii katoliiklasi, luterlasi kui ka hugenotte.
- c) Nii katoliiklased kui ka hugenotid on kristlased.
- d) Katoliiklased on kristlased, aga hugenotid ei ole.
- e) Varauusajal olid ususõjad iseloomulikud vaid Prantsusmaale.
- f) Ususõdu toimus mitmel pool Euroopas.

5) 1572. aastal leidis aset pärtliöö veretöö, mille käigus katoliiklased tapsid tuhandeid hugenotte. Miks otsustasid katoliiklased hugenotte rünnata kuninga õe pulmade ajal?

6) Miks nimetatakse seda sündmust pärtliöö veretöök?

2. Töö kunstiteosega

François Dubois on maalil kujutanud pärtliöö veretööd. Otsi pildilt üles kuninga ema, katoliiklane Katarina de Medici (mustas kleidis), kes on tulnud Louvre'i lossist välja tapatalguid vaatama.

Mis sa arvad, kuidas suhtus maali autor sellesse sündmusse?

Uuri internetist, kas maali autor kunstnik François Dubois oli katoliiklane või hugenott.

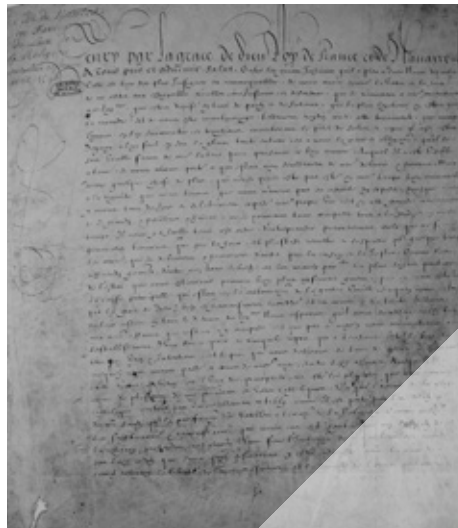
Henri III oli viimane Valois' dünastiast Prantsusmaa kuningas. Millisele valitsejadünastiale pani aluse tema järel troonile saanud Henri IV?

Kuidas oli Henri IV seotud pärtliöö veretööga?

3. Vasta küsimustele Nantes'i edikti kohta.

Mis aastal Nantes'i edikt vastu võeti?

Mida Nantes'i edikt hugenottidele lubas?

Milline Prantsusmaa kuningas selle vastu võttis?

Milline Prantsusmaa kuningas Nantes'i edikti tühistas?

4. Miks langetas kuningas Louis XIII asemel esialgu otsuseid tema ema?

5. Täida tabel kardinal Richelieu kohta ja vasta küsimustele.

kardinal Richelieu

Seisus	
Ametikoht riigiparaadis	
Poliitika peamine eesmärk	
Milliseid meetodeid kasutas selle eesmärgi saavutamiseks?	

Miks astus katoliiklik Prantsusmaa Kolmekümneaastasse sõtta protestantide poolel?

Miks nimetatakse Prantsusmaad Louis XIII ajal absolutistlikuks kuningriigiks, kuigi kuninga asemel tegeles riigivalitsemisega kardinal Richelieu?

6. Kirjuta nimi, mõiste või sündmus õige kuninga juurde.

Nantes'i edikti vastuvõtmine, Versailles' lossi väljaehitamine, Richelieu, Mazarin, Päikesekuningas, Kolmekümneaastane sõda, Hispaania pärilussõda, „hea kuningas“

Henri IV	
Louis XIII	
Louis XIV	

7. Täida lüngad.

Päikesekuningaks nimetatakse Prantsusmaa kuningat _____.

Ta oli absolutistliku võimuga kuningas, kes valitses põhimõttel üks kuningas, üks _____,

üks _____. Tema võimuperioodil sai Prantsuse õukonnast suunanäitaja

riidemoes ning prantsuse keelest rahvusvahelises suhtluses _____

_____. Prantsusmaa majanduslikule edule aitas kaasa majandusminister _____

_____. Ta lähtus merkantilistlikust majanduspoliitikast, mis seadis eesmärgiks _____.

Päikesekuninga ajal ehitati välja uhke _____ loss. Lossis on

rohkem kui _____ ruumi.

8. Vasta küsimustele.

1) Mida soovis Louis XIV saavutada Hispaania pärilussõjas?

2) Milline riik kujunes Hispaania pärilussõjas Prantsusmaa tugevaimaks vastaseks?

3) Kellest sai selle sõja tulemusel Hispaania kuningas?

4) Millise tingimusega tuli Prantsusmaal leppida Hispaania pärilussõja lõpus?

3. Inglismaa

1. Miks rajas Henry VIII anglikaani kiriku?

Henry VIII

2. Kahest Henry VIII tütrest ja ühest pojast sai Inglismaa valitseja. Kirjuta juurde, kes olid nimetatud valitsejate emad.

Edward VI (1547–1553)	Jane Seymour
Mary I (1553–1558)	
Elizabeth I (1558–1603)	

3. Vasta küsimustele.

1) Miks üritas Mary I Inglismaal uuesti katoliku usku kehtestada?

2) Miks oli Elizabeth I katoliku kiriku vastu meelestatud?

3) Miks saatis Hispaania kuningas Felipe II laevastiku Inglismaa vastu?

4) Mis juhtus nn Võitmatu Armaadaga?

4. Vasta küsimustele.

1) Miks puhkes Inglismaal kodusõda?

2) Kirjuta aastaarvu juurde sündmus, mis on seotud Inglismaa kuninga ja parlamendi vahelise vastasseisuga.

1629 _____

1640 _____

1642 _____

1648 _____

1649 _____

3) Miks hoidsid usulised vähemused kodusõjas parlamendi poole?

4) Millise tiitli võttis endale Inglismaad valitsema hakanud Oliver Cromwell?

5) Miks ei meeldinud Oliver Cromwelli võim paljudele inglastele?

5. Selgita nende isikute rolli kuulsusrikkas revolutsioonis.

James II –

Mary II –

William III (Oranje Willem) –

William III ja Mary II

6. Vasta küsimustele.

1) Milline roll jäeti kuningale 1689. aastal vastu võetud „Õiguste deklaratsiooniga“?

2) Millised piirangud seati kuningavõimule?

3) Milline vabadus tagati parlamendisaadikutele arutelude pidamiseks?

7. Täida tabelid.

a) Millised asjaolud viisid George I ja George II valitsusajal selleni, et kuninga mõju valitsuses vähenes?

George I	
George II	

b) Võrdle Inglismaad ja Prantsusmaad 18. sajandil. Too välja sarnasused ja erinevused.

Sarnasused	Erinevused